

Bohumil Svoboda

Ve znamení trabanta

Lehké vyprávění z nelehkých časů

TRITON

Svatý smutný? Smutný svatý!

Sv. Filip Neri

TRITON
Praha / Kroměříž

Bohumil Svoboda

Ve znamení trabanta

Lehké vyprávění z nelehkých časů

Stanislav Juhaňák – TRITON

Bohumil Svoboda
Ve znamení trabanta

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, rozmnožována ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

© Bohumil Svoboda, 2013
© Stanislav Juhaňák – TRITON, 2013
Illustrations © Helena Filčíková, 2013
Cover © Renata Brtnická, 2013

Vydal Stanislav Juhaňák – TRITON,
Vykáňská 5, 100 00 Praha 10

www.tridistri.cz

ISBN 978-80-7387-639-5

Psal se rok od narození Páně 1987.

O d barokní klenby kostela sv. Mikuláše se neodrážel velebny zvuk varhan, jak by se dalo očekávat, nýbrž jednotvárný hukot vysavače značky Elektrolux, kterým otec Ondřej Dušek vysával koberec svého hlavního chrámu. Bylo před svátkem Krista Krále, dokonce vlastně slavností, ale tady se to stejně nepoznalo, advent přede dveřmi, za chvilku budou Vánoce a kdypak by se potom k téhle práci dostal. To až zase po nich, až bude tento praotec koberců propíchnán stovkami smrkových jehliček ze sváteční výzdoby. Kostelníka žádného neměl, na to,

aby si někoho najal, nebylo ani pomyšlení, nemluvě o tom, že by přitom dotyčného nebo dotyčnou musel stejně hlídat. Sem tam tady něco udělá paní Kučerová, ale ta se postará spíš na faře. A že by to jinak někdo jiný dělal zadarmo – ani sesterstvo, to byl takový modlící kroužek okolo Markéty Kořenné (ta jediná by si možná té slavnosti všimla, kdyby ji neohlásil), se do uklízací činnosti nijak nehrnulo. Byl rád, že pár lidí přijde aspoň občas v neděli do kostela, ale i to jen tak skoro kradmo, kdepak nějak se moc ochomýtat okolo kostela. Jo, a to ještě napřed bude svatého Mikuláše a poutní slavnost – i když tady se to moc nepozná. Oni akorát někteří vědí, že se večer před tím dnem rozdávají nějaké dobroty a chodí – spíš chodíval – to se snad ještě drží spíš ve městech – Mikuláš s mitrou na hlavě a nezbytný čert řádně načerněný a s pěknýma rohama. Ondřej se zadíval na obraz nad hlavním oltářem, na němž se svatý Mikuláš pořád stejně sklání k chudým věřícím stojícím nebo napůl sedícím na nějakých stupních, aby to malíři vyšlo, a něco rozdává. Asi měl z čeho rozdávat. Zamyslel se – jestlipak rozdával z nadbytku anebo z nedostatku jako ta žena v evangeliu? To druhé by samozřejmě bylo cennější. Svatý Mikuláš je sice na obraze oblečen v biskupském, v pluviiálu a s mitrou na hlavě, ale to samo o sobě moc neříká. Obraz byl církevní klasika, ale pěkná. Zato si uvědomil, že to znamená pro něho jeho každoroční úkol, mikulášskou nadílku, kterou dělal moc rád a nikdy by si ji od té doby, co byl zpátky v duchovní správě, nenechal vzít. On mu ji taky nikdo nebral, už proto, že z nadřizovaných o ní nikdo nevěděl.

Nad hlavou mu visel mohutný skleněný lustr se spoustou drobných přívěsků, ustavičně zaprášených, protože se k nim nemohl nikdo dostat, ledaže by se lustr spustil z půdy dolů, ale na to neměl otec Dušek ani čas, ani chuť. Kolem dokola po stěnách byly rozvěšeny obrazy křížové cesty, taky klasika, žádný takový pokus o jejich nahrazení scénami z dějin církve, jak se to nedávno vyskytlo, kdepak. I když otec Dušek by vlastně

nebyl ani proti tomu, kdyby mu to někdo nabídl. Byl v gruntu modernista, aspoň ve snaze o nalézání nových cest k věřícím. Jenže teď o to nešlo, v současné situaci, kdy vládla trochu reza-
vější železná pěst dělnické třídy, to byla spíš snaha o udržení alespoň zbytků bývalých velkých církevních obcí.

Svatý Mikuláš měl asi z čeho rozdávat, což se o otci Duškovi určitě říci nedalo. Ne že by se měl špatně, ale na vyskakování to taky nebylo. Ani na zoufání. Byl povahou optimista. Koneckonců i tenhle kostel už viděl za nějakých tři sta let svého bytí ledacos. Od slavné doby baroka a tak řečeného temna přes pozvolné uhasínání té slávy z 18. století až po současnou etapu vlády vítězné dělnické třídy. Že ta taky vezme svůj konec, o tom otec Dušek nepochyboval ani v nejmenším, byla to jen otázka času, jenže kdovíjak dlouhého. Jenom za jeho života, co si pamatoval, se režim změnil asi pětkrát, tak proč by neměl pošesté, že?

Jednotvárný hukot vysavače byl najednou – aspoň se mu to zdálo – narušen jiným zvukem, který do hukotu nepatřil – ohlédl se – a opravdu: u vchodu do kostela stála ženská postava a něco volala. Vypnul vysavač, který si v závěru své činnosti zachrchlal a oddechl úlevným zapískáním a zachraptěním. Podívejme se – paní Kupšíková, spolehlivá doručovatelka listovních zásilek a zároveň mnoha dalších místních novinek. To, co volala, byl zřejmě jeho titul nebo jméno. Ostatně do nastalého ticha zaznělo volání znovu:

„Pane faráři!“

Otec Dušek odložil trubku vysavače na okraj lavice a pomalu, aby o rozložené součásti aparátu nezakopl, se vydal na cestu ke vchodu.

„Pane faráři,“ volala paní Kupšíková od prahu kostela – dál nešla, aby si nezahlavila – nebo třeba aby nenašlapala? hájil ji v duchu otec Dušek – vždycky raději viděl věci z té lepší stránky. „Mám tady pro vás dopis.“

„To jste mohla hodit do schránky,“ řekl trochu vyčítavě. Přebíral obálku se zahraniční známkou. „Ale rád vás vidím.“

„No jo,“ řekla paní Kupšíková, „ale ono je to z ciziny, ze západní,“ zdůraznila. Jako by to byl důvod k dodání do vlastních rukou.

„Prosím vás, kdopak nám to píše ze západní ciziny?“ Už to, jak to tak vyslovil, znělo podezřele. Obracel v rukou obálku. Jenže to bylo právě to, co se chtěla paní Kupšíková dozvědět. Kdo a co mu má někdo psát ze Západu, že? Ale otec Dušek se k otvírání obálky neměl – kdo ví, jestli to vůbec opravdu patří mně, říkal si pro sebe. Kdopak by psal obyčejnému vesnickému faráři – a ještě k tomu v komunistickém režimu. I když jméno a adresa byly správné. On, který mohl dostat tak nanejvýš nějaký úřední oběžník anebo účet. Ale ty byly všechny vždycky jenom z domova.

Paní Kupšíková se neměla k odchodu a bedlivě sledovala počínání otce Ondřeje. Rubová stránka obálky byla opatřena řadou drobných razítek – neklamné znamení, že dopis byl cenzurními orgány režimu řádně otevřen, jeho obsah zkontrolován a zanesen do patřičných hlášení – bdělá očka pečovala o blaho občanů ve dne v noci. Otec Dušek držel obálku v rukou, jako by ho pálila, ale k otvírání se neměl. Paní Kupšíková by mu ji nejraději vytrhla z rukou.

„Potřebujete nějaké potvrzení?“ zeptal se konečně, když si uvědomil její vytrvalé přešlapování.

„Ne,“ řekla doručovatelka, „já jenom kdybyste s tím potřeboval třeba pomoci.“

„No, číst snad ještě umím,“ řekl otec Dušek. „Ačkoliv bych to někdy nejradši zapomněl.“ (Zvláště když se někdy, třeba u holiče, podíval do denního tisku.)

Paní Kupšíkové nezbyvalo než se otočit k odchodu. Velká kožená brašna na řemeni přes rameno ji vzápětí následovala.

„Tak s Pánem Bohem,“ řekla docela nezvykle pokřesťansku. Udělala směrem k hlavnímu oltáři neurčitý pohyb, snad jakýsi

zbytek kříže, a pukrletem naznačila pokleknutí. Snad to Pán ve svém nekonečném milosrdenství jako pokleknutí přijme, podrbl se otec Dušek za uchem a pokynul zklamané listonošce, mizející ve dveřích. Jestlipak je pokřtěná? zeptal se jen tak pro sebe. Otázka zůstala bez odpovědi, ale vypadalo to, že by u ní o nějaké zbytky náboženské výchovy mohlo jít. Budu se na ni muset trochu zaměřit, napadlo ho.

Na druhé straně poněkud zprohýbané a ušpiněné obálky se černala zpáteční adresa z imperialistického Německa a jakési jméno: Franz Blahoutek. Blahoutek, Blahoutek – jméno otci Duškovi nic neříkalo. Možná že to byl ten člověk, který se tady vyskytl před nějakým časem a všechno si v kostele důkladně prohlížel. Až moc důkladně, takže si otec Dušek, který ho od oltáře nedůvěřivě sledoval, pomyslel, že by to mohl být prima možný budoucí zloděj. Jak je v kraji zvykem. Tenhle kostel už vykraden byl – a dokonce dvakrát – samozřejmě se nic nevyšetřilo. Taky jak je v kraji zvykem. Jinak žádné známé v západní Evropě neměl – jenomže komu to bude vykládat. A kdyby je měl, tak by je určitě zapřel.

Ztratil zájem o vysávací činnost a rozhodl se, že si obsah dopisu přečte raději doma na faře. Kromě toho pocítil v hrdle sucho, které bylo třeba odstranit douškem něčeho tekutého. Zlí jazykové o otci Duškovi tvrdili, že se vlastně původně jmenoval Doušek, ale jakýmsi podivným jazykovým vývojem to „o“ jaksí zmizelo. Stejně to museli být opravdu zlí jazykové, protože otec Dušek zašel do některé z hospod v Makovicích nebo v okolí, které duchovně spravoval, jenom tehdy, když sháněl nějakého řemeslníka. A kde jinde ho hledat než v hospodě – to dá rozum. Z toho ovšem vyplynulo, že hospody navštěvoval dost často, protože pro své chátrající chrámové a jiné církevní budovy potřeboval pomoc každou chvíli.

Roztržitě za sebou zamkl dveře kostela – stejně sem nikdo nepřijde, je všední den – a kráčel pomalu pěšinou farní za-

hrady ke svému domovu. Když usedl za psací stůl v kanceláři farního úřadu – farní úřad, to znělo hrdě – zmocnila se ho na chvíli jakási úzkost. Cítil neznámé nebezpečí, které se mohlo v obálce skrývat. Dopis ze západního Německa! Kdyby to bylo aspoň z východního, od hodných Němců – ale tohle!

Trochu jím projela zima. Přiložil dvě polínka do bubínku, a povzbudil tak dohasínající oheň, pak sáhl do prostoru mezi vnějším a vnitřním oknem, který mu od podzimu do jara nahrazoval ledničku, pro láhev s mlékem a s chutí se napil. Místnost mu sloužila jako kancelář, obývací pokoj i ložnice – při jedné straně stála velká knihovna, v níž měl uloženy nejenom knihy, které měl rád, ale žádný čas na ně, nemluvě o tom, že se mu je nikdy nepodařilo pořádně srovnat, ale i všelijaké šanony s úředními spisy. Otec Ondřej nerad úřadoval, ale někdy nebylo zbylí. Nejhorší bylo účetnictví, to neměl vůbec rád, stovka sem, stovka tam, stejně nakonec nula od nuly pošla, ale sepsat se to prý muselo. Nejraději měl systém účetnictví kanovníka Brožka na konzistoři: Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, budiž jeho Jméno pochváleno – a co je komu jinak do toho, že jo?

Pravda vás vysvobodí, řekl si po chvíli a usedl do křesla u rozměrného psacího stolu, který tu zřejmě zůstal po předchozích kněžských generacích. Odhodlaně ponořil špičku dlouhých kancelářských nůžek do rohu obálky. Šlo to špatně, těžko, bdělá očka zalepila obálku důkladně. Jakýsi Franz Blahoutek mu v dopise celkem dobrou češtinou, i když s pravopisnými chybami a bez háčeků a čárek, které na svém psacím stroji zřejmě neměl, sděloval, že když asi před rokem navštívil kraj, z něhož pocházeli jeho předkové (v kterépak asi emigrační vlně? ptal se sám sebe otec Dušek) – všiml si, že se z kostela neozývají velebné zvuky zvonů, svolávající věřící ke službám Božím. Dozvěděl se po několika dotazech u místních občanů, že se ozývat nemohou, neb na věži kostela žádné nejsou, byvše ukradeny nacistickými úřady pro účely válečné. Což se

posléze velice hodilo úřadům komunistickým, doplnil si pro sebe otec Dušek. I rozhodl se proto pan Blahoutek, že kostelu v Makovicích věnuje zvon, pořádný zvon, žádné klinkátko, co se teď občas rozezní, když pan farář zatahá zezdola za špagát. To se musel pan Blahoutek nebo jak se jmenuje, opravdu důkladně dívat, pomyslel si otec Dušek, byla to svatá pravda, akorát že to nebyl špagát, ale kus řemene, na který navazoval drát. Za ten zatahal, když kolikrát přiběhl ke službám Božím na poslední chvíli, kdepak aby lezl někam nahoru. Finanční situace pana Blahoutka je prý natolik dobrá, že si to (v zahrnívajícím kapitalismu! – zvedal oči k nebi otec Dušek) může dovolit. Teď že už zvon bude brzy hotov, ulit místními odborníky, kolem 150 kilo váhy, a v blízké budoucnosti bude odeslán na místo určení, to je ke kostelu svatého Mikuláše v Makovicích. A aby pan farář laskavě všechno připravil k jeho umístění na věž chrámu Páně, odkud budou znít do celého širého kraje (rodného tam nebylo, ale stejně básnický slovník pana Blahoutka končil někde u Sládka) a budit jeho obyvatele z náboženské lhostejnosti, o níž se pan Blahoutek mohl osobně přesvědčit. To by otec Dušek samozřejmě velice uvítal, ale nebude se to líbit úřadům. On sám, Blahoutek, nežádá pro sebe žádné uznání nebo slávu kromě toho, že zvon se bude jmenovat jednak podle něho Franz, teda František, a jednak Joachim podle křestního jména posledního knížecího potomka rodu, jemuž kdysi tahle oblast přináležela.

Pan farář Dušek – vlastně jakýpak farář, administrátor – farářská jmenování už se dávno neudělují, aby nebylo potíží, když se duchovní znelíbí stranickým a státním orgánům a je třeba mu odebrat státní souhlas k duchovenské činnosti, jak se tomu odborně říká. U administrátora se to vyřídí škrtem pera – takže administrátor Dušek se po přečtení posledních řádků zhluboka nadechl a opřel o opěradlo svého úředního křesla. Jeho cit pro nebezpečí situace vycvičený mnoha zkušenost-

mi ze studií, jak se říkalo nucenému pobytu v kriminále nebo v manuálním pracovním nasazení (na ta pořádná se dlouho nemohl dostat), v PTP (kam se naopak dostal velice snadno a kde mu vlast odmítla čest vojenské služby se zbraní v ruce), a jako dělník (když si údajně napravoval svůj kádrový profil) i z duchovenské činnosti. Byl na čtyřech místech během deseti let, než zakotvil v Makovicích. Ten mu okamžitě zavelel zvýšenou bdělost. Informace pana Blahoutka byly samozřejmě naprosto správné, ty o stavu zvonů na věži docela přesné. Také o kraji a jeho řádně provedené ateizaci, jak svědčily zprávy okresního církevního tajemníka Velíška nadřízeným orgánům nahoru. I když, pravda, v poslední době se začaly projevovat lehké nedostatky. Přibylo několik křtů – většinou romských obyvatel – což musel tajemníkovi zdůvodňovat jejich nižší kulturní úroveň, takže vlastně křtem přispívá k jejich zkulturnění (což byla trochu pravda). Taky byla pravda, že na věži zůstal opravdu jenom jeden zvonek, umíráček, který se každou neděli snažil nahradit činnost bývalých kolegů a povzbuzovat občany k návštěvě domu Božího. To se mu dařilo jen u nemnohých už díky jeho slabému hlásku, nemluvě o tom, že se většinou rozezněl na poslední chvíli, když otec Dušek přispěchal odjinud z jiné bohoslužby.

Taky bylo od pana Blahoutka hezké, že všechny náklady bral na sebe – asi znal situaci kněží a jejich za komunistů znamenité finanční požitky. Jenomže – co on s tím? Měl na starosti pět farností s jedenácti kostely a kaplemi a byl rád, že je jakžtakž ve svém obstarožním trabantu objezdí a aspoň jednou za dva týdny v těch hlavních z nich může sloužit mši svatou a sem tam někoho vyzpovídat a tak. Ale kajícíků bylo málo, nezdálo se, že by obyvatelé trpěli přílišnými výčitkami svědomí. Bodejť – omlouval je ve své dobrotě otec Dušek – kde by se taky vzaly po skoro čtyřech desetiletích blahodárné péče strany a vlády o jejich duchovní úroveň. Také mnozí z nich věděli, že hospo-

daří v rámci družstva na církevním majetku, on tady totiž kdysi býval arcibiskupský statek, a tudíž byl jejich zájem úzce spjat se zájmy stranických a státních úřadů. Přitom si byl v těch kostelech většinou sám vším – kostelníkem i ministrantem, zvoníkem i – kdyby to šlo – varhaníkem (kdyby varhany někde náhodou fungovaly). Tady, v jeho hlavním kostele v Makovicích, varhany na mou duši fungovaly a varhanice paní Šedivá na nich za malý obolus zahrála i několik mešních písní. Když se jí to povedlo. Když se jí to nepovedlo, sváděla to na lustr, přes který prý dobře nevidí.

V hlavě mu začal kmitat obranný mozkový systém, jenž uváděl možná nebezpečí – mohlo jít o provokaci – někdo mu chce tuto akci podstrčit a nakonec ho pro přílišnou horlivost zbavit státního souhlasu. To by se otci Duškovi nelíbilo – těch všelijakých strážní si užil už dost, kriminál ho v minulosti lízl sice jen tak okrajově a státní souhlas k duchovenské činnosti dostal teprve, když už si nahoře zřejmě nevěděli vůbec rady a vytáhli ho rovnou ze stavby socialismu, který tam úspěšně rozkládal navzdory tvrzení, že stavba pomáhá udržet mír ve světě a jeho přítomnost je tudíž nezbytná. Nebyl o tom sice vůbec přesvědčen, ale jmenování do Makovic nakonec přijal – nanejvýš ho zase odvolají, jako tomu bylo v posledním případě jeho duchovenské činnosti, předtím než nastoupil na zmíněnou stavbu socialismu. Když sem přišel, tak mu okresní církevní tajemník řekl:

„Tam do těch vesnic nemusíte už vůbec jezdit, tam vám stejně nikdo nepřijde.“

A on mu na to odpověděl:

„To my zase máme zásadu, že když už jsme na dně, tak to může jít jenom nahoru, pane tajemníku, to je nezvratný fyzikální zákon.“

Tajemník se ušklíbl:

„To jste teda optimista.“

Byl optimista. Přece jen se v těch vesnicích postupně pár dušiček našlo. Lehké zlepšení náboženské situace, k němuž za několik let jeho působení došlo, nebylo sice orgány strany a vlády rádo viděno, nicméně to zvládal svým osobním šarmem, podporovaným tu a tam lahví slivovice od kolegů z Moravy, kteří zase úspěšně rozvraceli materialistický socialismus v myslích tamějšího lidu, jenž hojně setrval v náboženském tmářství.

A teď tohle! Vždyť k tomu bude zapotřebí schválení kdovíjakých úřadů, razítek – počínajíce od těch místních přes církevní (což nebude o nic snadnější, spíše naopak). A ještě k tomu jméno toho „feduála“, jak říkal kdysi prezident Zápotocký, kterému to slovo ne a ne vylézt správně z huby, toho posledního knížete na zvonu, kdyby si toho tak někdo všiml – a oni si všimnou!

Otec Dušek si opřel hlavu do dlaní. Dovedl si představit, že bdělá očka odněkud bedlivě pozorují, co se z téhle šlamastiky vyklube, aby ve vhodnou chvíli rázně zakročila. Socialismus si

rozvracet nedáme, řeknou, a budít nějakajma zvonama se nedáme taky!

Vycouval se svým otlučeným trabantem ze stodoly, která opustila svůj původní účel a teď sloužila jako skladiště všeho možného, ale hlavně jako přístřešek jeho věrného spolupracovníka před nepohodou. Musel ještě předtím dát trochu stranou zaprášené jízdní kolo – kdysi svůj jediný dopravní prostředek. Jo, bývaly časy, kdy nad něj nebylo, co se na něm našlapal, panečku. Pohladil ho laskavým pohledem a zavřel za sebou vrata pevnou závorou, která tam zůstala ještě z minulých časů, ale sloužila pořád dál a dobře.

Když vyjel z vrat dvora, která zůstávala přes den většinou otevřena dokořán, takže každý mohl vidět, že se za nimi neděje nic nekalého, poznal, že poštačka paní Kupšíková nezklamala. Na náměstí, přesněji řečeno na návsi, bylo možno vidět hlouček obyvatel hlavně ženského pohlaví ve vzrušeném rozhovoru, takže během dopoledne se musela zřejmě celá obec dozvědět, že farář dostal jakýsi záhadný podezřelý dopis ze Západu – vůbec ho ani nechtěl přede mnou otevřít! řekla určitě paní Kupšíková – Co mu má kdo ze Západu psát, že? Nejspíš mu píšou z Vatikánu (vyslovila to pěkně měkce, s měkkým i, takže to připomínalo tikání) – on to přece jen bude nějaký špión nebo agent – oni soudruzi budou možná přece jen mít pravdu. Prosím vás, co by tady špiónoval, odfrkla paní Moudrá, akorát že na nic nejsou peníze, jen na policii a na úředníky. – Tak to zase pozor, paní, řekla jiná, to zase prr, abyste nenarazila, ostražitost musí bejt.

Prošel pootevřenou brankou ve hřbitovní zdi, která obepínala jeden z jeho filiálních kostelů a starý hřbitov, jenž jej obklopoval. Už se tady sice dávno nepohřbívalo, ale přesto byl občas poctěn návštěvou různých nenechavců a vandalů. Původní hroby postupně zarůstaly travou a všelijakým býlím, které bylo

čas od času třeba posekat. Nezdálo se, že by to někomu moc vadilo, a tak se toho v létě většinou ujímal sám. Měl na to jednak kosu, se kterou se naučil dost slušně zacházet, jednak poslední výkřik techniky, ruční sekačku značky Husqvarna, tu používal hlavně při projíždění uliček mezi hroby, kde mu to s kosou moc nešlo.

Přehlédl zkušeným zrakem současný stav a pak otevřel dvěma velkými zarezlými klíči stejně zarezlé zámky ve dveřích, jež byly neuměle vyspraveny několika prkny napříč po nějakých snahách o vniknutí, zcela násilně a nestylově. To ovšem nebylo jeho dílo, ale dědictví po předchůdcích, na to byl příliš citlivý a svým způsobem maximalista. Bylo by třeba ty dveře vyměnit, ale kdy a za co? Teď se nezdály být nově terčem nějakého nájezdu. Prošel kostelem, podíval se starostlivě na boční zeď, kde se opravdu nedávno objevila hluboká škvíra. Všiml si jí už předtím, když tu měl mši svatou, ale neměl čas se jí zabývat. U hlavního oltáře svítilo elektrické červené věčné světlo, znamení, že je tu přítomno Sanctissimum. Poklekl na chvíli a poklonil se „nejvyššímu šéfovi“, který tady zůstával od neděle k neděli většinou sám a opuštěn, ale přesto zůstával a čekal. „Tak vidíš,“ řekl svému Pánovi, „jsi tady, pořád jsi tady – ale sám – no, ono to není jinde o moc lepší, ani v mém hlavním kostele, kde se slouží denně mše svatá a večer co večer se přikutálí hrstka babek. Ale budu Ti tady asi muset zrušit to věčné světlo, aby to náhodou od té elektriky nevyhořelo.“ Podíval se s obavami po starých točených drátech elektrického vedení, které se vinuly po stěnách.

Pak vstal a šel si prohlédnout škvíru zblízka. Tady zevnitř nevypadala ještě zase tak moc velká, ale zdivo zřejmě pracovalo, venku se možná propadl nějaký hrob a zdivo povolilo a zima tomu ještě určitě napomůže. Mělo by se to spravit dokud nezačnou velké mrazy, ale kdo to udělá? To znamená zvenku lešení, prasklina byla několik metrů dlouhá. Copak podpěrné sloupky z kulatiny by měl, taky prkna a několik žebříků na postranice.